

МУСУ
САМТА

3
1965

LIETUVOS MIŠKŲ MEDIENOS DERLIUS

Praėjusiais metais klimatinės sąlygos buvo gana neįprastos. Daug kur, ypač rytiniuose Lietuvos rajonuose, birželio liepos mėnesiais beveik nelijo. Po vėlyvo ir šaltoko pavasario atėjo labai šilta vasara. Jei prisiminsime 1963 metus, tai pamatysime, kad jie buvo labai panašūs: šalta žiema, vėlyvas pavasaris, šilta antroji vasaros pusė. Kritulių 1962—1963 ir 1963—1964 hidrologiniais metais (IX—VIII mėn.) buvo daug mažiau, negu daugiametės normos. O grunfiniai vandenys netgi pelkėse žymiai nusėjo. Todėl ir nepritūrė gamtos stebėtojai galėjo pamatyti sausros reiškinius miške — „apsicukrėvusius“ liepų ir klevų lapus, pernelyg anksti pradėjusius geltonuoti ir, nesulaukus nė pirmųjų šalnų, kristi.

Kiekvienam miškininkui ir šilap gamtos mėgėjui, tur būt, įdomu sužinoti, kaip karšta vasara atsiliepė į miško prieaugį?

1961 metais daugelio medynų prieauga buvo pasiekusi įprastinio daugiamečio prieaugo ritmo maksimumą. Ir kaip buvo galima tikėtis, nuo šių metų prieauga pradėjo mažėti. Tačiau šis reiškinys nevienodai palietė įvairių veislių ir augimviečių medynus. Jeigu 1952—1957 metais prieauga mūsų respublikos medynuose daugiausia dėl nepalankių temperatūros veiksnių buvo sumažėjusi, tai dabartinė prieaugų mažėjimo tendencija aiškiai priklauso ir nuo kritulių. 1962 metais kritulių buvo per daug, o 1963, 1964, nors vasaros temperatūros režimas buvo pakankamas, per mažas. Dėl to (žr. lentelę) brukniniuose, mėlyniniuose ir kerpšiliniuose pušies medynuose metinės rievės plotis suma-

žėjo 15—30 procentų. Derlinguose mėlyniniuose kiškiakopūstiniuose pušynuose metinė rievė taip pat sumažėjo 15—28 procentais. Dubravos miško mėlyniniuose kiškiakopūstiniuose eglynuose metinė rievė sumažėjo 30, ąžuolynuose 25 procentais. Prieauga beveik nesumažėjo kai kuriuose šlapiuose pušynuose (4%). Pasirodo, kad šių metų prieauga sumažėjo beveik vien vėlyvosios medienos sąskaita. Ankstyvoji mediena, susidariusi medynuose rudenį sukaupytų medžiagų ir pavasarinės medynų asimiliacijos sąskaita sumažėjo palyginti nedaug, o kai kuriuose bareliuose net pakilo penkiais dešimt procentų. Tačiau vėlyvosios medienos plotiai sumažėjo net 36—56 procentais. Vėlyvoji mediena Lietuvos klimatinėmis sąlygomis daugiausia susidaro birželio pabaigoje, liepos mėnesį, kartais ir rugpjūtį. Kaip tik šiais metais kritulių trūkumas nebeleido susidaryti normaliam vėlyvosios medienos sluoksniui.

Įvertinti tyrinėjamųjų medynų prieaugų santykinės reikšmės padeda ir vadinamųjų prieaugo indeksų apskaičiavimas. Einamosios prieaugo indeksai apskaičiuojami medynų absoliutinius rievių dydžius, išreikšiant procentais nuo daugiamečių vidutinių prieaugo į storį reikšmių.

Kai kuriems mūsų respublikos pušynų miškotvarkos bareliams apskaičiuoti indeksai rodo, kad, nepaisant prieaugo sumažėjimo, vidutiniškai 1964 metais prieaugų indeksai dar yra apie 110—90 procentų, 100 procentų laikant vidutine dvidešimties prieaugo į storį reikšmes.

Šiais metais tikimasi, kad Lietuvos medynuose prieaugos mažės, nes dėl nepalankių praėjusios vasaros antrosios pusės meteorologinių sąlygų medžiai sukaupė mažesnes maisto medžiagų atsargas vegetacijos pradžiai.

Dabar yra saulės ramybės metai, todėl ši žiema, kai dažniau artkiniai orai, atnešą ypač žemas temperatūras, gali įsiveržti į Lietuvos teritoriją, taip pat neigiamai atsilieps miškams.

T. BITVINSKAS
Timiriazovo vardo Žemės ūkio akademijos aspirantas

Medžių rūšis	Augimvietė, miško tipas	Vieta	1964 m. medynų rievės pločio santykis su ankstyvesniųjų metų rievėmis								
			Ankstyvoji mediena			Vėlyvoji mediena			Metinė rievė		
			1961	1962	1963	1961	1962	1963	1961	1962	1963
Pušis	C ₂ P m ox	Dubravos tyr. st.	75	75	91	63	87	78	70	92	85
Pušis	B ₅ P m sph	"	87	144	109	87	147	80	87	145	96
Eglė	C ₂ P c m ox	"							61	64	70
Ąžuolas	C ₂ Q ox	"							85	69	75
Pušis	A ₂ P v	Svenčionėlių m. ū.	80	102	100	66	78	59	73	91	78
"	A ₂ P v	"	91	90	106	58	63	52	77	80	81
"	A ₂ P cl	Varėnos m. ū.	96	102	103	74	82	64	88	93	85
"	B ₂ P v	Svenčionėlių m. ū.	81	81	88	52	63	44	70	75	70
"	B ₂ P m v	"	82	95	99	74	84	61	78	90	81
"	C ₂ P m ox	"	77	87	95	69	66	49	74	79	72
"	B ₁ P m sph	"	105	97	85	110	79	59	107	91	73

„Lietuvos paukščių“ trečioji knyga

* T. Ivanauskas. Lietuvos paukščiai, III. Leidykla „Mintis“, 1964, 443 psl.

Mokytojai, studentai, vidurinių mokyklų moksleiviai, medžiotojai pagėdauja vis daugiau literatūros apie savo krašto gamtą, jos augaliją ir gyvūniją. Todėl su tikru džiaugsmu visi sutiko 1964 metų pabaigoje pasirodžiusią profesorius Tado Ivanausko „Lietuvos paukščių“ trečiąją knygą. Tai antrasis leidimas trečiojo tomo, pirmą kartą išleisto 1955 m.

Dabar trečioji knyga žymiai išplėsta, papildyta naujais aprašomųjų paukščių tyrimais, gausiai iliustruota. Joje pateikiami duomenys, kuriuos autorius sukaupė 60 metų tyrinėdamas mūsų krašto gyvūniją. Profesorius T. Ivanauskas greta rūšių aprašymo analizuoja ir rūšių sudėties kitimą tiriamuoju laikotarpiu. Kai kurios paukščių rūšys, buvę gausios praėjusį šimtmetį, šiuo metu retos arba jau visai nepastebimi mūsų krašte: baltasis tetervinas, pilkoji žasė, ereliai, elniai. Vienoms rūšims išnykus, jų vietoje atsirado kitos, kaip liepsnorėji pelėda, pietinis purplėlis, svilvikėlis. Prof. T. Ivanauskas savo „Lietuvos paukščiųose“ detaliai aprašo šių ir kitų rūšių išnykimo ir atsiradimo priežastis.

Be paukščių morfologijos, jis pasakoja apie papročius, gyvenimo būdą, prisitaikymą prie aplinkos.

Trečiojoje „Lietuvos paukščių“ knygoje aprašyta daugiausia paukščių, jie smulkiau ir sunkiau apibūdinami, be to, naujingi žemės ir miškų ūkiui. Apskritai ši knyga padeda išsiaiškinti paukščių naujingumą ir žalingumą, globos ir naikinti mokslininkams.

Knygoje pateikiama nauja sistematika. Greta paukščių rūšių mokslinių pavadinimų yra naujų lietuviškų, kurie iki šiol būdavo painiojami gyvojoje kalboje ir mokyklose. Pabaigoje įdėti įdomūs duomenys, gauti pastaruoju metu tiriant naujas paukščių rūšis Lietuvoje (dirvinį sėjiką, baltaskruostę zuvėdrą, paprasįjį kirą).

Šia proga norėčiau nuoširdžiai padėkoti „Lietuvos paukščių“ autoriui prof. T. Ivanauskui už tokią vertingą dovaną ne tik ornitologams, bet ir visoms gamtos mylėtojams.

Biologijos mokslų kandidatas
A. NAVASAITIS